

РЕЦЕНЗІЇ

Петлюченко Н.В.

Рецензія
на монографію Олега Валентиновича Харченка
«Феномен комічного у комунікативному просторі США»
(К.: «МП Леся», 2014, 464 с.)

Одвічна проблема визначення природи комічного та його реалізації у дискурсі продовжує привертати увагу науковців і на початку третього тисячоліття. Розглядаючи механізми дії та принципи функціонування комічного, дослідники фокусують увагу на розгляді цього культурного явища під антропологічним кутом зору. Аналіз засобів створення комічного на основі нерозривного зв'язку між когніцією, культурою, соціальними чинниками та світоглядом мовного колективу є безумовно актуальним. Саме в цьому ракурсі і проведена наукова робота О.В. Харченка, результатом якої є рецензована монографія. В ній досліджується функціонування американського дискурсу комічного, а також загальні когнітивні й дискурсивні механізми створення комічного ефекту.

Рецензована монографія містить передмову та шість розділів, перший з яких «Теоретико-методологічні засади дослідження американського дискурсу комічного» містить теоретичне та методологічне обґрунтування наукової концепції комічного рефреймінгу і критично узагальнює наукові концепції А. Кестлера, В. Раскіна, С. Аттардо, М. М. Бахтіна, В. Я. Проппа, Н. Д. Арутюнної, В. О. Самохіної, В. І. Карасика, А. П. Мартинюк та багатьох інших науковців. Другий розділ «Когнітивні параметри дискурсу комічного» і третій розділ «Комунікативні засоби реалізації комічного через механізм рефреймінгу» присвячені власне когнітивному та комунікативному аналізу американського дискурсу комічного на матеріалі американських кінокомедій. Четвертий розділ «Засоби вербальної реалізації комічного через когнітивний механізм рефреймінгу» надає класифікації та науковий опис різноманітних лінгвостилістичних засобів комічного. У п'ятому розділі «Експлікація рефреймінгу в композиційно-комунікативній структурі американської кінокомедії» зроблено аналіз композиційної та комунікативної структури американської кінокомедії, встановлено та систематизовано дискурсивні та лінгвостилістичні засоби, що застосовуються задля створення комічного ефекту. Шостий розділ «Соціолінгвістичний та лінгвокультурний виміри американського дискурсу комічного» розглядає соціолінгвістичні та лінгвокультурні чинники розгортання американського дискурсу комічного. У цьому розділі визначаються стереотипні персонажі американських кінокомедій та їх ціннісні домінанти, досліджуються комічні «біхейвіореми» цих персонажів.

Тема дослідження, безумовно, є **актуальною**, оскільки комплексних, систематизованих досліджень американського дискурсу комічного іще не проводились на теренах сучасної лінгвістики, хоча аналізом сміхової культури людства науковці займалися ще з часів Аристотеля та Платона. Актуальність проведеного дослідження визначається також й соціокультур-

ною спрямованістю роботи на виявлення характерних рис американського менталітету, що проявляється у феномені комічного, розробкою сучасної когнітивно-дискурсивної теорії комічного, проведенням аналізу лінгвостилістичних засобів, когнітивних та дискурсивних механізмів комічного.

Метою монографії виступає комплексний аналіз специфіки американського дискурсу комічного, що реалізується в кінокомедіях США, із застосуванням нових теоретико-методологічних підходів, на основі когнітивно-дискурсивного механізму – комічного рефреймінгу змісту та когнітивних патернів. Для досягнення цієї мети О.В.Харченко ставить перед собою різноманітні завдання, серед яких основними є: виявити й систематизувати різновиди американського дискурсу комічного, що реалізуються в американських кінокомедіях; з'ясувати категоріальні ознаки дискурсу комічного й запропонувати комплексну методику його аналізу; надати когнітивно-дискурсивну теорію комічного, на основі якої можна було б комплексно схарактеризувати і проаналізувати американський дискурс комічного; охарактеризувати механізми комічного рефреймінгу, праймінгу й детермінованого хаосу в американському дискурсі комічного; виявити та класифікувати лінгвостилістичні засоби, когнітивні та дискурсивні механізми комічного; встановити особливості американської лінгвосміхової культури з соціолінгвістичної перспективи.

Автор послідовно розв'язав ці завдання за допомогою низки методів дослідження, серед яких головними є методи концептуально-когнітивного аналізу тексту для виявлення ключових концептів, ціннісних домінант, когнітивних патернів; дискурс-аналіз смислових компонентів дискурсу; комунікативний аналіз; лінгвостилістичний аналіз системи фонетичних, лексичних та стилістичних засобів, залучених для створення комічного ефекту; контент-аналіз для виявлення кількісних показників застосування лінгвостилістичних засобів комічного тощо. О. В. Харченко здійснив комплексний аналіз досить складного мовного матеріалу та виявив специфіку американського дискурсу комічного, що реалізується в кінокомедіях США, із використанням якісно нових теоретико-методологічних підходів, на основі когнітивно-дискурсивного механізму – *комічного рефреймінгу змісту* та когнітивних патернів. Зазначимо принагідно, що більшість сучасних робіт з даної проблематики надається здебільшого у руслі теорії інконгруентності, тож дана монографія є цікавою і дещо несподіваною, оскільки виходить за межі зазначеного вище підходу. Комплексний характер і повнота проведеного О. В. Харченком дослідження досягається аналізом мовного та візуального матеріалу з когнітивного, дискурсивного, комунікативного та стилістичного ракурсів дослідження.

З нашої точки зору, при проведенні аналізу дискурсу комічного влучним є впровадження таких когнітивних понять як *праймінг*, *рефреймінг*, *детермінований хаос*, *когнітивний патерн*. Це дало можливість проаналізувати дискурс комічного у новому ракурсі. Автор застосував розлогий список теоретичних джерел використаного матеріалу, що свідчить про ґрунтовний аналіз літератури досліджуваного питання та дотичних проблем.

Теоретичне і практичне значення рецензованої праці О. В. Харченка

РЕЦЕНЗІЇ

не викликає сумніву. Особистий внесок автора полягає в розробці когнітивно-дискурсивної теорії комічного рефреймінгу, в розвитку методики аналізу дискурсу комічного, що реалізується в американських кінокомедіях, з додатковим аналізом характеру інтерконекцій та когнітивних патернів, виявленні численних американських різновидів стилістичних засобів, гумористичних та іронічних ситуацій, що залучаються американськими авторами для створення комічного ефекту.

Рецензованій монографії О. В. Харченка притаманна наукова новизна, комплексний та ґрунтовний характер, певна оригінальність. Рецензована книга безумовно стане у нагоді широкому загалу лінгвістів, аспірантів і магістрантів, а також зацікавить спеціалістів у галузях когнітивної лінгвістики, кінодискурсу, зокрема американської комедійної кінокультури, американської гуморології.

Рецензія надійшла до редакції 14.12.2014 р.